

Van de redactie

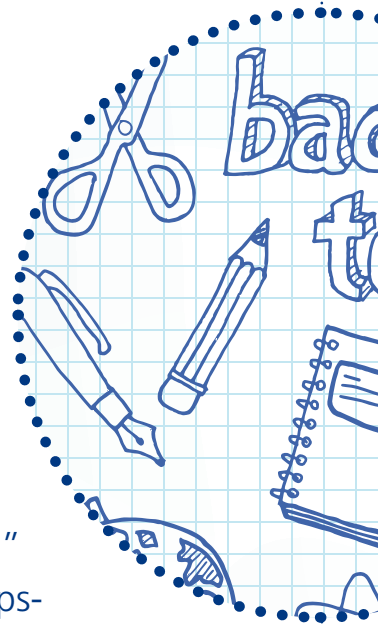
Onderwijs

Educatie is gericht op de bevordering van de persoonlijke ontplooiing ten dienste van het maatschappelijk functioneren van volwassenen door de ontwikkeling van kennis, inzicht, vaardigheden en houdingen op een wijze die aansluit bij hun behoeften, mogelijkheden en ervaringen alsmede bij maatschappelijke behoeften.” Aldus artikel 1.2.1. van de Wet Educatie en Beroeps-
onderwijs. Vanuit de positieve psychologie hadden we dat doel nauwelijks beter kunnen formuleren: persoonlijke ontplooiing en een breed begrip van de kennis en vaardigheden die tot ontwikkeling kunnen komen.

■ Jan Auke Walburg

In de praktijk ligt dat toch wel wat anders. Daar is het onderwijs sterk gericht op kennisontwikkeling en veel minder op andere vaardigheden, inzichten en houdingen die van belang zijn om productief en met plezier maatschappelijk te kunnen functioneren. Het onderwijs in Nederland staat op een uitstekend en hoog niveau met sterk gemotiveerde onderwijskrachten. Maar het kan ten eerste beter passen bij de sterk veranderde maatschappelijke behoeften in een zich nog steeds verder ontwikkelende kennis- en diensteneconomie. En ten tweede kan het meer aandacht besteden aan de ontwikkeling van de mentale en lichamelijke gezondheid die nodig is om capaciteiten en talenten tot groei te brengen.

Hoe zinvol dat is blijkt uit een meta-analyse van Durlak en collega's in het *Journal of Child Development* (2011, 82, 405-432). Die analyse laat zien dat het bevorderen van sociaal-emotionele vaardigheden bij kinderen een positieve invloed heeft op deze vaardigheden, op het zelfbeeld, op sociaal gedrag, gedragsproblemen, emotionele problemen en... op schoolprestaties. Die prestaties gingen met gemiddeld 11% omhoog na een interventie gericht op die vaardigheden. Die kan dus problemen voorkomen, gezondheid bevorderen en leerprestaties versterken. Dat geldt te meer voor kinderen van lager opgeleide ouders die meer stress ervaren of thuis niet zo gestimuleerd worden. De precieze inhoud van de training was daarbij niet zo heel belangrijk. Maar wel maakte het onderzoek zichtbaar

dat leerkrachten meer succes boekten dan externe trainers. En van groot belang was de manier van implementatie. Programma's werkten het best als: de training in kleine stappen verliep, het om actief leren ging, en ruimte was voor oefenen, de leerdoelen helder waren, de ouders betrokken waren, de leerkrachten dus het programma uitvoerden en als de implementatie zorgvuldig verliep.

In de praktijk zien we twee soorten aanpak: één waarbij een interventie is gericht op het verbeteren van sociaal-emotionele vaardigheden en één waarbij geprobeerd wordt om het hele schoolklimaat zodanig te beïnvloeden dat de kans op bloei en ontwikkeling van leerlingen en leerkrachten zo groot mogelijk is. Deze twee vormen komt de lezer ook tegen in dit themanummer.

Als redactie zijn we trots op dit themanummer omdat het precies biedt wat we in onze missie van het tijdschrift hebben staan: het inspireren van mensen door de verbinding tussen wetenschap en praktijk. Dit nummer biedt mooie solide overzichten vanuit de wetenschappelijke literatuur over interventies die werken en niet werken, interessante ideeën die deels zijn onderzocht op hun potentie en mooie praktijkvoorbeelden van toepassingen.

In dit nummer

Linda Bolier en haar collega's van het Trimbos-instituut schreven een overzichtsartikel over welbevinden op school en met name over de effectiviteit van manieren om dat welbevinden te bevorderen. Zij groeperen de onderzochte interventies en beschrijven, als het even kan op basis van een systematische review, wat de werkzaamheid van de programma's is. Een kort en krachtig artikel dat een uitstekende basis vormt voor iedereen die aan de slag wil en aan de slag is met weerbaarheid en welbevinden op school.

Jacqueline Boerefijn, docent en al jaren een pionier op het gebied van de toepassing van positieve psychologie in het onderwijs geeft als redactielid in een essay haar ideeën weer over die toepassing. Zij geeft daarbij een overzicht van de ontwikkelingen in Nederland op het gebied van onderwijs en de theorie-ontwikkeling vanuit de positieve psychologie. Zij vervolgt met een kritisch overzicht van

bestaande initiatieven.

Hein Zegers, ook al zo'n vroege pionier, maar dan in België, stelt in zijn column de vraag of het zin heeft om in leerlingen te geloven. Geloof in de eigen mogelijkheden en de mogelijkheden van anderen beïnvloedt de prestaties is zijn conclusie. Mirjam Terpstra van Stichting Mentale Fitheid 2020, zet uiteen waarom het zo belangrijk is dat mentale fitheid een vaste plaats krijgt in het onderwijs. "Als je mentaal niet fit bent kun je niet leren", is het eenvoudigste en meest overtuigende argument daarbij. De stichting Mentale Fitheid heeft zich daarom als doel gesteld om in eerste instantie leerkrachten via trainingen te overtuigen van de zin om de mentale fitheid van hun leerlingen te bevorderen.

Een manier om het welbevinden te verhogen is de integrale schoolaanpak gericht op alle betrokkenen op school: leerlingen, ouders en leraren. Jochem Goldberg en zijn collega's van de Universiteit Twente voerden een eerste pilot onderzoek uit naar de effectiviteit van zo'n programma dat bij de UT ontwikkeld werd; het Positief Educatie Programma. De resultaten zijn zeer bemoedigend al plaatsen de onderzoekers ook wel kanttekeningen bij de ruimte die in het huidige onderwijs beschikbaar is voor docenten om aandacht te besteden aan zo'n integrale aanpak.

Redactielid Djoerd Hiemstra promoveerde aan de Rijksuniversiteit Groningen op zijn onderzoek naar de effectiviteit van de Sterke Kanten aanpak in met name het hoger beroepsonderwijs. De resultaten laten zien dat deze aanpak goed werkt in een context waarbij leerlingen veel ruimte hebben om hun eigen opleiding aan te sturen en minder in een traditionele omgeving waarbij de leerdoelen door de onderwijsorganisatie of docenten worden bepaald.

De praktijk

Marjolein Blomesath van de Universiteit Twente heeft veel ervaring opgedaan met het trainen van met name leraren in mindfulness. Haar argument is tweeledig: de leraar bepaalt in belangrijke mate de leerresultaten en naast kennis en didactische vaardigheden speelt diens persoonlijkheid daarbij

mee. Haar aanpak is erop gericht eerst de leraren mindfulness te laten toepassen in hun eigen leven en hen daarna te leren hoe zij leerlingen kunnen trainen. Zij beschrijft in haar artikel de achtergrond, opzet en eerste resultaten van de training.

Clara den Boer is initiatiefnemer van de *Gelukskoffer*, een steeds breder toegepast lesprogramma op basisscholen gericht op het bevorderen van welbevinden. Met Pascale Kaljé beschrijft zij de achtergrond van deze methodiek die zij ontwikkelde op basis van wetenschappelijke literatuur in samenspraak met onderwijzers en kinderen. De *Gelukskoffer* is al toegepast op ruim 300 scholen bij 25000 leerlingen.

Rinka van Zundert van de Universiteit Nijmegen en initiatiefnemer van de organisatie Leer- & veerkracht geeft haar persoonlijke ideeën weer over het belang van de heleschoolaanpak op basis van theorie en wetenschappelijk onderzoek. Zij gaat in haar artikel dieper in op de achtergrond van deze aanpak die als kracht de brede insteek heeft waardoor meerdere componenten werkzaam zijn in dezelfde richting. Haar idee is dat je toch wel vijf jaar nodig hebt om deze aanpak volledig te integreren in een school.

In zijn vaste rubriek schetst Pieter Desmet, hoogleraar positive design, een innovatieve manier van omgang met zogenaamde hangjongeren. Het uitgangspunt van het afstudeerproject van Lisa van de Merwe was dat er al erg veel tegen deze jongeren wordt geregeld maar weinig vóór ze. In de probleemwijk Feijenoord in Rotterdam introduceerde ze op basis van gesprekken met jongeren een *Talent Toolkit*, bestaande uit kaarten en een online platform, waar jongeren samen hun talenten kunnen ontdekken. Lisa probeerde deze toolkit uit bij jongeren en ontdekte ook nog een talent bij zichzelf...

Twee proefschriften

Marijke Schotanus promoveerde zeer recent op haar proefschrift over de zin om floreren in de bevolking te bevorderen als strategie voor de preventie van angst en stemmingsstoornissen. Floreren is in haar omschrijving een combinatie van je gelukkig voelen en optimaal functioneren. Haar

boeiende uitgangspunt is dat mensen in Nederland hoog scoren op subjectief geluk maar dat 37% van de bevolking echt floreert. In haar proefschrift beschrijft zij het floreren in Nederland op basis van een bevolkingsonderzoek, en beschrijft zij haar onderzoek naar de vraag of het mogelijk is om floreren te bevorderen.

Nog een proefschrift van Jef van den Hout die promoveerde op een onderzoek naar teamflow. We weten al veel over flow onder andere omdat de onderzoeker Csikszentmihalyi al sinds eind van de vorige eeuw dit onderzoek initieerde. Maar over de manier waarop flow in een team kan ontstaan weten we minder. Het pionierende onderzoek van Jef geeft daar inzicht in. En het was wel heel bijzonder dat de oude onderzoeker Csikszentmihalyi zelf via een satellietverbinding aanwezig was als lid van de promotiecommissie.

We hopen dat jullie als lezer net zo blij zijn als wij met dit themanummer, blij met al die initiatieven die gaande zijn in Nederland, met de kwaliteit van die initiatieven en met het overzicht vanuit de wetenschap en de praktijk. Veel plezier met het lezen en jullie reacties zijn natuurlijk zeer welkom op info@tijdschriftpositievepsychologie.nl

Namens de redactie,
Jan Auke Walburg

Jan Auke Walburg is hoofdredacteur van het Tijdschrift Positieve Psychologie en bijzonder hoogleraar positieve psychologie aan de Universiteit Twente.

De redactie van dit tijdschrift bestaat uit:

Fredrike Bannink
Meike Bartels
Jacqueline Boerefijn
Djoerd Hiemstra
Erik Overdick
Matthijs Steeneveld
Laura Weiss
Marianne van Woerkom
Hein Zegers